

AZƏRBAYCANDA TURİZM SƏNAYESİ: MÜASİR VƏZİYYƏTİ, PROBLEMLƏRİ VƏ PERSPEKTİVLƏRİ

(əvvəli ötən sayımızda)

Hazırda 9 şəhərin bərpası və 300 kənd evinin tikilməsi ilə Qarabağda layihələr gerçəkləşdirilməkdədir. Burada Bəsitçay Dövlət Təbiət Qoruğunun yaradılması ilə əlaqədar infrastruktur obyektlərinin inşası və istismara verilməsi layihələrinin hazırlanması nəzərdə tutulmuşdur. Qabaqcıl xarici şirkətlərin iştirakı ilə Qarabağda həyata keçirilən layihələr uzunmüddətli perspektivdə vətəndaşlarımızın tezliklə doğma yerlərinə qayıdışını təmin edəcəkdir. Onu da qeyd edək ki, cari ilin dövlət büdcəsindən Qarabağda bərpa işlərinin həyata keçirilməsi məqsədilə 3 mlrd. manat vəsait ayrılmışdır. Qayıdışa dair Dövlət Proqramının icrası nəticəsində qarşıya qoyulan bərpa-quruculuq hədəflərinin əksəriyyətinə 2026-cı il daxil olmaqla nail olunacaqdır.

Milli turizm biznesinin ölkə ərazisində inkişaf etdirilməsi ilə əlaqədar görülən tədbirlərin həyata keçirilməsinə baxmayaraq, bu sferanın inkişafına mənfi təsir göstərən bir sıra problemlər aradan qaldırılmalıdır. Respublikada tanınmış otellərin uğurlu fəaliyyətinə baxmayaraq, buradakı mövcud qiymət və tariflər əlverişli həddə deyildir. Respublikada lüks şəraitli (VIP) nömrələrdə sutkalıq qiymət 1000-2000 manat arasında dəyişsə də, ABŞ, Birləşmiş Ərəb Əmirliyi, Şimali Kipr və Türkiyə kimi dövlətlərlə müqayisədə olduqca yüksəkdir. Bu səbəbdən turistlərin əksəriyyəti ölkəmizə istirahətdən çox səyahət etmək məqsədi ilə gəlirlər ki, bu da onların qısa müddətdə ölkəmizdə qalmaları ilə nəticələnir. Turizm də yaranan əsas problemlərdən biri gələn turistlərin turizm günlərinin sayının az olmasıdır. Ölkə ərazisində fəaliyyət göstərən turizm obyektləri ilin bütün fəsilərində davamlı xidmət göstərmirlər. Bu şirkətlərin il ərzində 2-3 ay fəaliyyət göstərməsi onların xərclərinin çoxalmasına səbəb olur. Belə olduğu təqdirdə isə turizm müəssisələrinin büdcəsinin xərcləri bir fəslin üzərinə düşür ki, bu da nəticədə qiymətlərin yüksəlməsinə səbəb olur. Azərbaycanca turizm biznesi-

nin davamlı inkişafına maneə törədən amillərdən biri də Xəzər dənizinin ekoloji baxımdan çirkəndirilməsidir. Dənizə tökülən çirkli suların təmizləyici qurğulardan keçərək, yenidən təmizlənməsi tədbirlərinin görülməsinə baxmayaraq, batmış və karroziyaya uğramış gəmilərin metal konstruksiyaları ekoloji təhlükə yaradır. Bununla yanaşı, dənizin dibində baş verən vulkanik püskürmələr də Xəzərin sularında ekoloji baxımdan təhlükə yaratmaqda davam edir. Qonşu dövlətlərin ərazilərindən, xüsusilə Rusiya Federasiyasından axıdılan çirkab sularının davamlı olaraq dənizə tökülməsi Xəzərin ekoloji baxımdan təmiz olmamasına səbəb olur. **Xəzər dənizinin sularının təmizlənməsi ilə əlaqədar kompleks tədbirlərin görülməsi və yaranan ekoloji gərginliyin aradan qaldırılması şübhəsiz ki, çimərlik turizminin sürətlə inkişafına gətirib çıxara bilər.**

Turizm sənayesinin inkişafında nəzərə çarpan problemlərdən bir digəri bu sferada kadrların dünya standartlarının tələblərinə cavab verə bilməməsidir. Hazırda bu kadrların hazırlanması ilə əlaqədar ali təhsil müəssisəsinin (Azərbaycan Turizm və Menecment Universiteti - 2006) fəaliyyət göstərməyinə baxmayaraq, beynəlxalq standartlara cavab verən səriştəli kadrlara daha çox ehtiyac duyulur. Ölkəmizdə turizm biznesinin sürətli inkişafına mənfi təsir edən məsələlərdən biri turistlərə göstərilən xidmət səviyyəsinin aşağı olmasından ibarətdir. Göstərilən xidmətlərin aşağı səviyyədə həyata keçirilməsi respublikaya gələn və yaxud gəlmək istəyən turistlərin sayını azaldır. İstirahətə gələnlərə göstərilən xidmətlərin səviyyəsinin düşük olması birbaşa olaraq rəqabətin aşağı olması ilə bağlıdır. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, turizm sektoru inkişaf edən ölkələrdə bu sahədə fəaliyyət göstərən qurumlar, iş adamları, otellər, sanatoriya-kurort müəssisələri və s. göstərdikləri xidmətlərin səviyyəsinin artırılması nöqtəy-nəzərdən bir-biri ilə rəqabət aparırlar. Bu təcrübəni ölkə daxilində fəaliyyət göstərən turizm təşkilatları da

tətbiq etməli və göstərdikləri xidmətlərin səviyyəsinə beynəlxalq standartlara çatdırmalıdır. Turizm də meydana gələn problemlərdən biri Azərbaycana gəlmək istəyən turistlərə avia-biletlərin baha qiymətə satılmasıdır. Adətən, turistlər qiyməti bir qədər aşağı olan reyslərlə istirahət edəcəyi məkanlara getməyi üstün tuturlar. Bu səbəbdən də ölkəmizə gələnlərin sayı azalmaqla yanaşı, yolların açıldığı təqdirdə ölkədən gedən insanların sayında yaxın gələcəkdə artım müşahidə edilə bilər. Respublikada təşkil edilən beynəlxalq idman yarışmaları (Formula 1 avtomobil yarışları), musiqi festivalları (Avroviziya), sərgilər, kino festivalları və digər beynəlmiləl xarakterli tədbirlər turist axınının çoxalmasında önəmli rol oynaya bilər. Bunun üçün isə həm dövlətin, eləcə də iş adamlarının köməyi ilə ilin bütün fəsilərinə uyğun turizm infrastrukturunu yaradılmalıdır. Respublikamızda milli turizmin inkişafına neqativ təsir edən amillərdən biri də turizmin genişləndirilməsinə səbəb olan və bu sənayenin inkişafına güclü təkan verən reklam fəaliyyətidir. Ölkə ərazisində mövcud turizm obyektləri haqqında mediada və digər yazı-çap materialları, ha-

belə regionlar üzrə bukletlər, xəritələr və digər reklam vasitələri yetərli miqdarda deyildir. Turizm sənayesinin inkişaf etdirilməsi istiqamətində görülən tədbirlər və yeni tikilən obyektlərə dair informasiya xarakterli materiallar, demək olar nəzərə çarpmır. Turizmin inkişaf etdirilməsində xüsusi əhəmiyyətə malik olan tarixi abidələrimizi və turizmlə bağlı məşhur obyektlərimizi tərənnüm edən reklam vasitələri, turizm məhsulları turistlərin ziyarət edəcəyi bütün məkanlarda nümayiş etdirilməlidir.

Turizm sənayesinin inkişafında əngəl yaradan və onun genişləndirilməsində mühüm rol oynayan məsələlərdən biri də turizm abidələrinin mühafizə edilməsidir. Ölkənin müvafiq orqanları tərəfindən turizm marşrutları üzrə mövcud abidələrin mühafizə tədbirləri gücləndirilməlidir. Bundan başqa, ölkə ərazisində turizmin cəlbediciliyinin yüksəldilməsinə səbəb olan tarixi abidələrimizin konservasiyası və bərpa olunması məsələləri ön plana çəkilməlidir.

Ölkəmizin dünya turizm bazarında layiqli yer tutaraq tanınması və milli turizmin davamlı inkişaf etdirilməsi hazırda dövlətin prioritet məsələlərindəndir. Buna görə də beynəlxalq miqyas-

da əməkdaşlığın gücləndirilməsi, xarici ölkələrdə sərgilərin keçirilməsi, müxtəlif müasir texniki vasitələrdən və texnologiyalardan istifadə edərək turizm məkanlarının (məhsullarının) audiovizual materiallarının yayılması olduqca vacibdir.

Ölkəmizdə turizmin sahəsində yaranan problemlərin aradan qaldırılması bu sahədə canlanma yaratmaqda milli turizm sektorunun genişlənməsinə şərait yaradacaqdır. Turizm biznesinin mövcud potensiala uyğun inkişaf etdirilməsi və burada beynəlxalq standartlara söykənməklə xidmətlərin göstərilməsi müasir turizm sənayesinin rəqabət qabiliyyətini yüksəldəcəkdir. Beləliklə, turizm sənayesinin ölkəmizdə inkişaf perspektivlərinin və amillərinin tədqiq edilməsi aşağıdakı nəticələrə gəlməyə imkan yaradır:

- ölkə iqtisadiyyatında qeyri-neft sektorunun aparıcı sahəsinə çevrilən turizm sənayesinin inkişaf etdirilməsi dövlətçiliyimizin gücləndirilməsinin prioritet istiqamətlərindəndir. Turizm sferasının inkişafı nəticəsində ölkə büdcəsinə mədaxil edilən gəlirlərin artırılması dövlətimizin və xalqımızın milli maraqlarına tamamilə uyğundur;

- turizm sənayesinin inkişaf etdirilməsi üzrə dövlətimizin siyasətinə uyğun olaraq müvafiq layihələr hə-

yata keçirilməlidir. Qeyri-neft sektorunun aparıcı sahəsinə çevrilmiş turizm biznesinin inkişaf etdirilməsində dövlət və özəl strukturlarla birgə yerli özünüidarə orqanları ilə əlaqələrdən hərtərəfli istifadə olunması regionların inkişafında yaranan bir sıra problemləri aradan qaldırır;

- regionlarda turizmin daha da genişləndirilməsi məqsədilə turizm infrastrukturunun və turizm məhsullarının yaradılmasında münbət şərait olmalıdır. Respublikada turizm potensialından rəşional istifadə edilməsi ÜDM-in tərkibində bu sektorun xüsusi çəkisini artırmaqla məşğulluq problemlərinin aradan qaldırılmasını təmin edəcəkdir;

- turizmin müfəssəl inkişaf etdirilməsi məqsədilə xalqımızın tarixi və mədəni irsindən, təbii resurslardan səmərəli istifadə edilməsi və onların mühafizəsi təmin edilməlidir. Ölkəmizə gələn turistlərin sayının artırılması istiqamətində işlər görülməli və respublikamızın turizm potensialı müvafəqiyatla təbliğ edilməklə onun cəlbediciliyi təmin olunmalıdır;

- turizmin inkişaf etdirilməsində sağlam rəqabət mühiti formalaşdırılmalı, bu sahədə fəaliyyət göstərən iş adamlarının maliyyə resurslarına əlçatanlığı təmin edilməli və rəqabətin məhdudlaşdırılmasına yol verilməməlidir. Azərbaycan turizminin global turizm bazarındakı yeri təhlil olunmalı və onun rəqabət qabiliyyətinin gücləndirilməsi istiqamətində müvafiq fəaliyyətlər davamlı olaraq gerçəkləşdirilməlidir;

- turizm sənayesinin inkişafında rol oynayan subyektlərin maraqları qorunmaqla onların fəaliyyətinin davamlı monitorinqi aparılmalıdır;

- turizm sektorunda xidmətlərin keyfiyyətinin yüksəldilməsi istiqamətində mütəmadi tədbirlər görülməli, dünyadakı qabaqcıl təcrübə nəzərdə tutulmalı və sənaye birlikləri ilə təsərrüfat əməkdaşlığı gücləndirilməlidir. Turizm biznesində mövcud resurslardan səmərəli istifadə edilməsi və dövlət-sahibkarlıq əməkdaşlığının genişləndirilməsi iqtisadi potensialımızın gücləndirilməsində gözənilərimizi qısa müddətdə doğruldacaqdır və s.

**Əmirov İmran,
Sumqayıt Dövlət Universiteti,
Biznesin təşkilatı və menecment
kafedrası, baş müəllim**